

Miquel Aguirre o el domini del lèxic

Text > VICENÇ PAGÈS JORDÀ

Cada vegada que sento lloar la «riquesa lèxica» d'un autor, un calfred em travessa l'espina. Com si fos tan difícil agafar un diccionari i espigolar-hi tot de paraules estrambòtiques... De fet,

el valor literari d'un text no depèn de la quantitat de mots que s'hi fan servir, sinó de la manera com s'hi combinen. L'idioma no és una eina que l'autor inventi de cap i de nou, sinó que se la troba ja feta i esmolada. La primera feina,

doncs, és conèixer-la, respectar-la, servir-la, cosa que tan sols s'aconsegueix amb humilitat: parant l'orella i llegint sense descans. Només després, si les muses li somriuen, l'autor podrà fer i desfer, crear i destruir, i també deixar una herència per als que vindran.

Una de les maneres de comprovar la versemblança lingüística d'un escriptor és fixar-se en les locucions i frases fetes que utilitza. Alguns gèneres són especialment indicats per lluir-s'hi, com la novel·la negra, sobretot si el narrador no és gaire refistolat i freqüenta tant els ambients sòrdids com les substàncies estimulants. És el cas d'*Els cadàvers del candidat*, l'última novel·la de Miquel Aguirre (Banyoles, 1964).

Aguirre fa servir expressions populars amb gràcia i encert: *dinyar-la, ser marrà, anar pet, ser-hi pel tros, anar a pastar fang*; així com locucions que resulten familiars a molts lectors: *gastar mala llet, trencar-se coll i barres, tenir algú al pot, guanyar calés a cabassats, tenir els pixats al ventre...* En aquesta mostra de coneixement popular, el verb *fotre* ofereix un ampli ventall de possibilitats: *fotre-s'hi, fotre mal, fotre un ruixat, fotre's una patacada, fotre una cara nova, fotre a prendre pel sac...* Sense oblidar un altre verb, *cardar*, que mostra una mal·leabilitat semblant: *cardar (algú) al carrer, cardar una bufa, cardar mitja por...* Al costat d'aquestes paraules comodí, Miquel Aguirre recull els usos més savis i sintètics de la llengua, com quan un personatge s'interessa per la meteorologia amb la frase: «Què diu el temps?».

Converses de carrer

Una figura retòrica que en registres col·loquials resulta útil per comprovar si l'autor l'encerta de ple o si toca d'oida

>> Miquel Aguirre mostra un gran domini del parlar popular. (Foto: PERE DURAN)

Miquel Aguirre
Els cadàvers del candidat

>> Portada d'Els cadàvers del candidat, l'última novel·la d'Aguirre.

(Foto: LLIBRES DEL DELICTE)

és el símil. Les converses de carrer són riques en comparacions i metàfores, i una novel·la que pretengui acostar-se a la realitat, com *Els cadàvers del candidat*, n'ha d'incloure unes quantes de ben vives. A continuació en seleccionem algunes de camps semàntics prou diferents: «duu tant de greix als cabells que el podria espolsar sobre la planxa del bar i fregir-hi uns quants ous fer-rats»; «són com mosques quan han rebut la primera flitada»; «em puja un dolor que és de visita antiga a cal dentista»; «està molt a la vora d'una imatge del barroc esculpida per representar el turment»; «riu d'una manera mecànica, com si escarnís un ninot amb piles d'aquells que regalen a les fires»; «duu un abric que sembla tret de les restes d'una tenda de campanya de Napoleó».

Si fem un pas més, arribem a un dels punts més exigents, com són els diàlegs. Cal compondre'ls de manera que siguin alhora genuïns i correctes, que el lector no els trobi massa llibrescos i que, en canvi, siguin còmics, amenaçadors, suggeridors, el que calgui. És aquí on Miquel Aguirre arriba al cim. En alguns casos incorpora amb fluïdesa expressions que segurament

hem sentit alguna vegada: «que et moqui la iaia», «s'acaba aquí el romanço» «és un gamarús dels grossos», «no saps amb qui et jugues els quartos», «se li'n pixa tot»... També excel·leix a l'hora de combinar tradició i originalitat: «m'estàs venent una moto que fa cafè del dolent», «a la tercera que em va empenyar, va acabar al rec», «deus ser un romàntic de tres parells de collons». Mereixen una menció especial els eufemismes eròtics d'origen agrícola, com «el mànec no va com hauria d'anar» (per indicar disfunció erèctil), «li agrada la carn d'olla» (en el sentit de furor uterí) o «abans m'has deixat a mitja feixa» (un símil per indicar el *coitus interruptus*).

Quan els personatges de la novel·la estan exaltats, deixen anar tirallongues de frases en què les locucions populars es barregen amb les metàfores, noves o lexicalitzades: «Estàs enfigat, prou que ho sé, des que t'has enrotllat amb la Dos que no carbures, que vas a mig gas, que no toques vores». I també: «Després de pixar-se a la meva cara, m'han fotut a la cuneta. Com si jo fos un grapat de burilles que convé espolsar del cotxe».

Una de les maneres de comprovar la versemblança lingüística d'un escriptor és fixar-se en les locucions i frases fetes que utilitza

Vocabulari rural

Ja es veu que una de les característiques de Miquel Aguirre és la importància que dona al vocabulari rural, present en gairebé totes les pàgines d'*Els cadàvers del candidat*. Vegem-ne unes quantes frases remarcables: «té el cul com una saca de farina», «els matisos

i els dubtes han estat arrasats com ho són les bèsties de les cunetes en mans dels plaguicides», «ara sona tan moix i tan musti que em ve al cap un arbre sec», «semmen porcs a la cort en el moment en què el pagès ha buidat la saca de pinso». Semblantment, per fer

Arriba al cim en els diàlegs. Els compon de manera que siguin alhora genuïns i correctes, que el lector no els trobi massa llibrescos i que, en canvi, siguin còmics, amenaçadors, suggeridors, el que calgui.

veure que en un debat electoral els ànims s'han excitat, el narrador recorre a la metàfora aviària: «El galliner s'esvalota: les plomes volen, les crestes s'encrespen, les ales baten furioses».

Acabem amb uns quants exemples que incorporen una construcció metafòrica de certa complexitat. Per descriure una escena violenta, llegim: «és com un d'aquells centrals que reparteixen estella a tort i a dret», en la qual es combina el símil futbolístic, la metàfora de la llenya i una locució popular. Quan un personatge important rep un missatge de WhatsApp, llegim: «el peix gros llegeix el mis-

satge i en dècimes de segon queda fossilitzat», i de seguida entenem que queda garratibat i tan immòbil com un dels nummulits de la catedral de Girona. Per resumir que el narrador ha preparat informacions enganyoses per a la premsa, llegim: «pinso per la tropa que té el paladar de pedra». Vegem-ho en detall: per *pinso* (del camp semàntic del camp) hem d'entendre el que ara anomenem notícies falses; la *tropa* (camp semàntic de l'exèrcit) fa referència als periodistes poc cultivats; el *paladar* (camp semàntic del gust) representa l'apreciació professional; *de pedra* és, finalment, un triple mortal, ja que la metàfora recau sobre una altra metàfora, la de l'escassa sensibilitat dels periodistes que assisteixen a l'acte.

Deixem-ho aquí. Ens sembla que amb aquests exemples el lector en té prou per fer-se una idea del domini del parlar popular que mostra Miquel Aguirre en aquesta novel·la, i que no es pot obtenir amb l'ús indiscriminat de cap diccionari. Perquè no es tracta d'acumular paraules com un nou-ric, sinó d'usar-les amb seny, com fan els bons inversors.